

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM

BOUNTHAN SOOKSAVANH

ĐỜI SỐNG KINH TẾ, VĂN HÓA CỦA NGƯỜI TÀ ÔI
TỈNH SALAVAN NƯỚC CỘNG HÒA DÂN CHỦ NHÂN DÂN LÀO
(1986 - 2016)

LUẬN VĂN THẠC SĨ LỊCH SỬ

THÁI NGUYÊN - 2018

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM

BOUNTHAN SOOKSAVANH

ĐỜI SỐNG KINH TẾ, VĂN HÓA CỦA NGƯỜI TÀ ÔI
TỈNH SALAVAN NƯỚC CỘNG HÒA DÂN CHỦ NHÂN DÂN LÀO
(1986 - 2016)

Ngành: Lịch sử Việt Nam

Mã số: 8229013

LUẬN VĂN THẠC SĨ LỊCH SỬ

Người hướng dẫn khoa học: TS. NGHIÊM THỊ HẢI YẾN

THÁI NGUYÊN - 2018

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của tôi, các số liệu trích dẫn có nguồn gốc rõ ràng. Kết quả trong luận văn chưa được công bố trong bất cứ công trình nghiên cứu nào khác.

Thái Nguyên, tháng 6 năm 2018

Tác giả luận văn

Bounthan SOOKSAVANH

LỜI CẢM ƠN

Tôi xin bày tỏ lòng biết ơn sâu sắc tới TS. Nghiêm Thị Hải Yên - giáo viên hướng dẫn nghiên cứu khoa học của tôi. Cô đã chỉ bảo, hướng dẫn và giúp đỡ tôi rất tận tình trong suốt thời gian thực hiện luận văn.

Tôi chân thành cảm ơn Ban lãnh đạo Trường ĐHSP- ĐHTN; Phòng Đào tạo trường ĐHSP - ĐHTN đã tạo điều kiện tốt nhất cho tôi trong thời gian học tập tại trường. Tôi cũng xin được gửi lời tri ân đến Ban chủ nhiệm khoa Lịch Sử cùng với các giảng viên trong khoa đã động viên tôi trong quá trình học tập và sinh hoạt chuyên môn ở khoa.

Xin gửi lời cảm ơn đến Sở kế hoạch và đầu tư tỉnh Salavan nước CHDCND Lào; Các cơ quan, cá nhân đã giúp đỡ tôi trong quá trình điền dã, khai thác tài liệu phục vụ nghiên cứu đề tài.

Cuối cùng, tôi chân thành cảm ơn Ban giám hiệu, tổ bộ môn, các đồng nghiệp nơi tôi công tác đã tạo mọi điều kiện thuận lợi nhất cho tôi trong thời gian tôi học tập tại nước Việt Nam.

Cảm ơn gia đình, những người thân và bạn bè luôn là chỗ dựa tinh thần của tôi, động viên tôi bước vững trên con đường sự nghiệp của mình.

Thái Nguyên, tháng 6 năm 2018

Học viên

MỤC LỤC

LỜI CAM ĐOAN	i
LỜI CẢM ƠN	ii
MỤC LỤC.....	iii
DANH MỤC CÁC BẢNG.....	vi
MỞ ĐẦU	1
1. Lý do chọn đề tài	1
2. Lịch sử nghiên cứu vấn đề.....	2
3. Đối tượng, mục đích, nhiệm vụ và phạm vi nghiên cứu	4
4. Nguồn tài liệu và phương pháp nghiên cứu	5
5. Đóng góp của luận văn	6
6. Bố cục luận văn	6
Chương 1: KHÁI QUÁT VỀ TỈNH SALAVAN VÀ NGƯỜI TÀ ÔI Ở TỈNH SALAVAN, NƯỚC CỘNG HÒA DÂN CHỦ NHÂN DÂN LÀO	7
1.1. Khái quát về tỉnh Salavan.....	7
1.1.1. Vị trí địa lí, điều kiện tự nhiên	7
1.1.2 Điều kiện kinh tế - xã hội	9
1.2. Người Tà Ôi ở tỉnh Salavan.....	14
Tiểu kết chương 1	16
Chương 2: ĐỜI SỐNG KINH TẾ CỦA NGƯỜI TÀ ÔI Ở TỈNH SALAVAN, NƯỚC CỘNG HÒA DÂN CHỦ NHÂN DÂN LÀO GIAI ĐOẠN 1986 - 2016	17
2.1. Kinh tế nông nghiệp	17
2.1.1. Nương rẫy	17
2.1.2. Trồng lúa nước.....	24
2.1.3. Trồng cây rau màu.....	25
2.1.4. Chăn nuôi.....	26
2.2. Khai thác từ nguồn lợi tự nhiên.....	27

2.3. Nghề thủ công.....	31
2.3.1. Nghề dệt Dèng	31
2.3.2. Nghề đan lát.....	33
2.3.3. Nghề làm mộc.....	35
2.4. Buôn bán trao đổi	36
Tiểu kết chương 2	37
Chương 3: ĐỜI SỐNG VĂN HÓA CỦA NGƯỜI TÀ ÔI Ở TỈNH SALAVAN, NƯỚC CỘNG HÒA DÂN CHỦ NHÂN DÂN LÀO GIAI ĐOẠN 1986 - 2016	39
3.1. Văn hóa vật chất	39
3.1.1. Nhà ở.....	39
3.1.2. Trang phục.....	41
3.1.3. Ẩm thực	43
3.2. Văn hóa tinh thần.....	50
3.2.1. Tín ngưỡng dân gian.....	50
3.2.2. Phong tục tập quán	53
3.2.3. Lễ, tết	61
Tiểu kết chương 3	63
KẾT LUẬN	65
TÀI LIỆU THAM KHẢO	69
PHỤ LỤC.....

DANH MỤC CÁC BẢNG

Bảng 1.1: Hoạt động thủy lợi của tỉnh Salavan	10
Bảng 1.2: Thống kê số bản, số hộ khẩu và dân số của tỉnh Salavan năm 2016....	12
Bảng 1.3: Thống kê dân số các dân tộc tại tỉnh Salavan năm 1995	13
Bảng 1.4: Thống kê số người Tà Ôi ở các huyện của tỉnh Salavan.....	15
Bảng 2.1. Lịch mùa vụ của người Tà Ôi	18
Bảng 2.2: Thống kê hoạt động nghề thủ công của người Tà Ôi trong 3 huyện Tùm La, huyện Tà Ôi và huyện Sa Muội.....	31

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

Nước Cộng hòa Dân chủ Nhân dân Lào là một quốc gia đa dân tộc. Sinh sống đoàn kết trên đất Lào có 49 dân tộc anh em. Sự đa dạng về dân tộc đã tạo nên bức tranh văn hóa đặc sắc của dân tộc Lào. Ở khu vực Đông Nam Á, Tà Ôi là tộc người thuộc nhóm ngôn ngữ Môn - Khơ Me. Quá trình thiên di trong lịch sử, tộc người Tà Ôi định cư tại một số nước Đông Nam Á trong đó có Lào và Việt Nam.

Salavan là một tỉnh trong những 4 tỉnh thuộc miền Nam của Nước Cộng hòa Dân chủ Nhân dân Lào có nhiều dân tộc sinh sống và làm ăn vùng đó. Dân tộc Tà Ôi là một trong các dân tộc thuộc nhóm ngôn ngữ Môn-Khơ Me sinh sống chủ yếu ở tỉnh Salavan, Với dân số là 27.639 người, nữ 13.976 người (niên giám thống kê của tỉnh Salavan năm 2016). Người Tà Ôi sinh sống ở nhiều tỉnh, huyện khác nhau trên đất Lào. tỉnh Salavan là nơi cư trú tập trung đông nhất của người Tà Ôi. Ngoài ra dân tộc Tà Ôi rồi còn có dân tộc khác cư trú tập trung tại tỉnh này. Người Tà Ôi là một dân tộc có nguồn gốc lịch sử rất lâu đời, đồng bào Tà Ôi có phong tục tập quán, văn hóa đặc trưng, riêng biệt của dân tộc mình. Điều đó thể hiện rõ trong ngôn ngữ nói, cách ăn mặc, phong tục tập quán và tín ngưỡng. Góp phần vào việc làm việc phong phú và đa dạng hơn văn hóa Lào.

Trải qua nhiều thế hệ, thích ứng môi trường sống, đồng bào Tà Ôi tạo nên nét văn hóa đặc trưng riêng của dân tộc mình. Về kinh tế, cấu trúc nghề phong phú. Bên cạnh nghề trồng lúa còn có hệ thống nghề phụ như đan lát, dệt, nghề chài lưới... các nghề cũng thể hiện sự phân công lao động rõ ràng giữa nam và nữ. Cùng với đặc điểm kinh tế thuần nông, đời sống văn hóa tinh thần của người Tà Ôi cũng thể hiện rất rõ mẫu số chung của đặc trưng văn hóa phương Đông. Từ cấu trúc ngôi nhà sàn đến phong tục tập quán hay lễ hội hàng năm rất phong phú, đa dạng. Nhưng, trong đa dạng đó vẫn có những nét riêng biệt về văn hóa của người Tà Ôi mà không thể hòa trộn với các dân tộc khác.

Trước tác động của cuộc sống hiện đại, đời sống kinh tế, văn hóa của người Tà Ôi có những thay đổi nhất định. Yếu tố truyền thống và hiện đại trong hoạt động kinh tế và đời sống văn hóa của người Tà Ôi như thế nào? Người Tà Ôi có những thuận lợi và khó khăn gì khi phát huy tiềm lực vốn có của mình trong quá trình đổi mới đất nước dưới sự lãnh đạo của Đảng ? Xuất phát từ những băn khoăn trên tôi đã chọn nghiên cứu về **“Đời sống kinh tế, văn hóa của người Tà Ôi trên địa bàn tỉnh Salavan nước Cộng hòa Dân chủ nhân dân Lào trong giai đoạn đổi mới từ năm 1986 đến năm 2016 ”** làm chủ đề cho luận văn thạc sĩ của mình.

2. Lịch sử nghiên cứu vấn đề

Tại Việt Nam, rà soát những công trình nghiên cứu về dân tộc Tà Ôi ở thư viện Quốc Gia, thư viện Viện Dân tộc học, thư viện Viện nghiên cứu Đông Nam Á; Trung tâm học liệu Thái Nguyên, tôi đã tiếp cận với một số công trình khoa học sau:

Năm 1999, bài viết người *Tà Ôi ở Huế* của tác giả Nguyễn Khoa Bình đã nghiên cứu về hoạt động kinh tế của người Tà Ôi. Tác giả cho biết kinh tế của người Tà Ôi chủ yếu vẫn là tự cung tự cấp mặc dù cuộc sống của người Tà Ôi đã khác trước, định cư thay cho du canh du cư trước đây.

Trong nghiên cứu *Luật tục của người Tà Ôi, Cơ Tu, Bru - Vân Kiều ở tỉnh Quảng Trị, Thừa Thiên Huế*, tác giả Nguyễn Văn Mạnh đi sâu vào khai thác các hình thức sở hữu, quản lý và khai thác tài nguyên thiên nhiên của người Tà Ôi như sông, suối...

Cùng chủ đề nghiên cứu về *Người Tà Ôi ở Thừa Thiên Huế*, công trình do tác giả Hoàng Sơn chủ biên năm 2007 nghiên cứu công phu, dựa trên cơ sở khai thác nguồn tài liệu điền dã và một số công trình nghiên cứu của người Pháp thời thuộc địa. Nội dung công trình đã khái quát về quá trình tộc người, tổ chức xã hội, hình thái kinh tế, văn hóa... của người Tà Ôi.

Hai năm sau, nhà nghiên cứu Đỗ Đức Lợi cho ra mắt bạn đọc cuốn *Văn hóa tộc người Tà Ôi*. Với cách tiếp cận trực tiếp, tác giả đã trình bày khá kỹ về

văn hóa vật chất và văn hóa tinh thần của người Tà Ôi. Trên cơ sở phân tích thực trạng văn hóa, tác giả đã đưa ra một số giải pháp nhằm bảo tồn và phát huy giá trị văn hóa của người Tà Ôi trong quá trình phát triển và hội nhập của đất nước.

Ngoài các công trình nghiên cứu trên tôi cũng đã xem một số bài báo đăng trên các tạp chí khoa học chuyên ngành viết về người Tà Ôi. Tôi nhận thấy rằng: Các công trình nghiên cứu về người Tà Ôi ở Việt Nam chưa nhiều. Người Tà Ôi ở Lào và người Tà Ôi ở Việt Nam có mối quan hệ mật thiết trong lịch sử phát triển. Địa bàn sinh sống liền kề (tỉnh Salavan giáp biên với tỉnh Quảng Trị, Thừa Thiên Huế) nhưng cho đến thời điểm tôi nghiên cứu thì chưa có một công trình khoa học nào tìm hiểu về người Tà Ôi ở tỉnh Salavan (Lào), cũng như chưa có công trình nào nghiên cứu đối sánh về người Tà Ôi ở Việt Nam và người Tà Ôi ở Lào. Những công trình viết về người Tà Ôi ở Việt Nam là những tài liệu giúp tôi có cái nhìn tổng quát, khoa học về người Tà Ôi ở Việt Nam, Lào.

Tìm tài liệu tại Lào, có một số công trình, bài viết liên quan đến nội dung nghiên cứu mà đề tài đang hướng tới:

Đề cập tới quá trình chuyển đổi kinh tế ở tỉnh Salavan theo lãnh đạo của Đảng và Chính phủ Lào từ năm 1986, tác giả Siheng Homsombath đã trình bày rõ trong cuốn *Chuyển kinh tế tự nhiên sang kinh tế hàng hóa ở tỉnh Salavan*. Cuốn sách được Nhà xuất bản Thủ đô Viêng Chăn in ấn và phát hành năm 1997.

Năm 2000, cuốn *Lịch sử tỉnh Salavan* của tác giả Thong vang Sihachac đã trình bày khá rõ về vị trí địa lý; Về kinh tế, văn hóa và thống kê dân số của tỉnh; Về tinh thần yêu nước của các dân tộc tỉnh Salavan trong quá trình đấu tranh và bảo vệ tổ quốc.

Tác giả Somchai Vilaichit công tác tại Viện Nghiên cứu Dân tộc và Tôn giáo Lào đã công bố với bạn đọc về *Lịch sử địa phương các dân tộc trong tỉnh Salavan*. Các nhà khoa học Lào đánh giá cao về chất lượng khoa học của công